

**ФЕНОМЕН «САМОТНОСТІ В НАТОВПІ»
ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ БЛИЗЬКОСТІ
В МЕРЕЖЕВОМУ СУСПІЛЬСТВІ**

Медведь Ю. Г.

*здобувач ступеня вищої освіти рівня PhD поза ад'юнктурою,
начальник науково-дослідної лабораторії
Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації
імені Героїв Крут,
магістрант освітньої програми
«Теоретична та практична філософія»
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна*

«To the extent that one is responsible for one's life, one is alone»
Irvin D. Yalom

Сучасне суспільство переживає глибокі зміни у способах міжособистісної взаємодії. Розвиток цифрових технологій, засобів комунікацій і поширення мережевих форм комунікації суттєво розширили можливості контакту між людьми. Водночас поряд із цим дедалі частіше фіксується інший, на перший погляд парадоксальний процес зростання відчуття самотності навіть за умов постійної комунікативної активності. Людина перебуває серед інших, взаємодіє, обмінюється повідомленнями, але не завжди переживає справжню близькість.

У цьому контексті особливої уваги набуває феномен «самотності в натовпі». Йдеться не про відсутність соціальних зв'язків, а про зміну їхнього характеру. Зовнішня насиченість комунікації не гарантує внутрішньої залученості. Навпаки, вона може супроводжуватися відчуттям дистанції, фрагментарності досвіду та труднощами у встановленні глибоких міжособистісних зв'язків. Така ситуація змушує переосмислити саму природу близькості, яка в умовах мережевого суспільства поступово втрачає свою традиційну форму.

Мережеве середовище змінює не лише способи спілкування, але й структуру соціального досвіду. Взаємодія дедалі частіше здійснюється через посередництво технологій, що впливає на інтенсивність, тривалість і зміст контактів. Близькість у таких умовах набуває нових рис. Вона може бути швидкою, доступною, але водночас поверхневою і

нестійкою. Це створює напруження між очікуванням емоційної присутності та реальним досвідом комунікації.

Проблема ускладнюється тим, що самотність у мережевому суспільстві не завжди усвідомлюється як дефіцит зв'язків. Вона часто проявляється як внутрішнє відчуття відокремленості, яке виникає на фоні постійної присутності інших. Саме ця суперечність між видимою залученістю і переживанням дистанції формує новий тип самотності, який потребує окремого соціально-філософського аналізу.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю осмислення трансформації близькості в умовах мережевого суспільства. А також необхідністю вивчення особливостей феномену «самотності в натовпі» як характерної риси сучасного соціального досвіду.

Проблема самотності вимагає аналізу не лише як соціального або психологічного стану, а як феномену, вкоріненого в структуру сучасного людського буття. У цьому сенсі йдеться не стільки про дефіцит контактів, скільки про міжособистісні межі. Людина може бути включеною у різні форми комунікації, однак її досвід ніколи не є повністю відповідним досвіду іншого. Ця невідповідність «Я» до «іншого» створює фундаментальну дистанцію, яка не усувається навіть у найбільш інтенсивних формах близькості. У екзистенційній традиції ця теза отримує чітке формулювання: відповідальність за власне життя пов'язана з досвідом нездоланної відокремленості, що супроводжує акт самотворення [6].

Якщо виходити з цього, самотність не може бути зведена до соціальної ізоляції. Вона є радше онтологічною умовою, яка лише по-різному проявляється в історично змінних формах соціальності. Саме тому аналіз сучасного стану самотності потребує звернення до ширшого контексту до тих структур, у межах яких організовується соціальне буття сьогодні. Однією з таких структур є мережеве суспільство, у якому соціальні зв'язки дедалі більше набувають характеру гнучких, децентралізованих і тимчасових конфігурацій. Як показує М. Кастельс, мережа стає базовою формою організації сучасного світу, визначаючи способи взаємодії, комунікації та навіть формування ідентичності [1].

У цих умовах змінюється сама логіка близькості. Вона перестає бути тривалим і стабільним відношенням і дедалі більше постає як процес, що розгортається у множинних, часто короточасних актах комунікації. Цифрові технології лише підсилюють цю тенденцію, оскільки вони створюють можливість постійної взаємодії без необхідності глибокої присутності. Як зазначає Ш. Теркл, сучасна людина дедалі частіше опиняється в ситуації, коли комунікація

забезпечує відчуття зв'язку, але не гарантує справжньої близькості, підмінюючи її різними формами символічної взаємодії [4].

Вищесказане дає підстави говорити про трансформацію самої категорії близькості. Вона вже не обов'язково передбачає глибоку взаємну залученість і може існувати у формі швидких, фрагментарних контактів. Така близькість не є фіктивною, але її прояв істотно відрізняється від традиційних уявлень про зв'язок між суб'єктами. Вона радше функціонує як ефект комунікації, ніж як стійке відношення між суб'єктами.

На цьому тлі феномен «самотності в натовпі» постає як особлива форма сучасного досвіду. Його сутність полягає у розриві між інтенсивністю комунікації та глибиною міжсуб'єктної взаємодії. Людина може бути постійно включеною у мережу соціальних зв'язків, але це не усуває відчуття внутрішньої дистанції. Навпаки, вона інколи навіть підсилює його, оскільки створює ілюзію близькості там, де відсутня справжня взаємна присутність.

Емпіричні дослідження лише фіксують цю тенденцію. Зокрема, показано, що інтенсивніше використання соціальних мереж пов'язане з вищим рівнем переживання самотності, хоча характер цього зв'язку залишається складним і неоднозначним [3]. Подібні результати демонструють і дослідження цифрової поведінки, де зростання часу онлайн-присутності корелює з посиленням відчуття самотності [5]. Схожі висновки отримано і в дослідженні дорослого населення США, де встановлено, що частота звернення до соціальних мереж та час їх використання статистично пов'язані зі зростанням рівня самотності [2]. Водночас ці дані не мають самодостатнього пояснювального значення і радше виступають індикаторами глибших змін у структурі соціальності, ніж їх причиною.

У дослідженні показано, що «самотність у натовпі» не означає відсутність соціальних зв'язків. Вона пов'язана з тим, що в сучасному мережевому суспільстві змінюється сама природа близькості. Зростання інтенсивності комунікації не усуває самотності, оскільки вона пов'язана не з кількістю контактів, а з характером взаємодії між суб'єктами. Це явище не має однозначної оцінки і виступає як характеристика сучасної соціальності, пов'язана з мережевими формами взаємодії. За таких умов самотність уже не зводиться до втрати соціальних зв'язків, а дедалі більше означає втрату близькості.

Водночас встановлено, що навіть за умов інтенсивної соціальної комунікації людина зберігає відокремленість. У цьому сенсі еволюція взаємодії між суб'єктами не усуває самотності, а лише змінює форми її прояву, що узгоджується з екзистенційним розумінням суб'єкта, зокрема у працях [1; 4; 6].

Література

1. Castells M. *The Rise of the Network Society*. 2nd ed. Oxford: Wiley-Blackwell, 2010. 597 p.
2. Gorman J. R., Kim H., Sakuma K.-L. K., Koneru G., Aslam M., Arredondo Abreu C., Primack B. A. Time and Frequency of Social Media Use and Loneliness Among U.S. Adults. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2025. Vol. 22. Art. 1510. DOI: 10.3390/ijerph22101510.
3. Nowland R., Necka E., Cacioppo J. T. Loneliness and Social Internet Use: Pathways to Reconnection in a Digital World? *Perspectives on Psychological Science*. 2017. Vol. 13, No. 1. P. 70–87. DOI: 10.1177/1745691617713052.
4. Turkle S. *Alone Together: Why We Expect More from Technology and Less from Each Other*. New York: Basic Books, 2011.
5. Wang X. et al. How Social Media Use Relates to Loneliness: A Longitudinal Study. *Frontiers in Psychology*. 2022. Vol. 13. Art. 973136. DOI: 10.3389/fpsyg.2022.973136.
6. Yalom I. D. *Existential Psychotherapy*. New York: Basic Books, 1980. 524 p.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-623-5-14>

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ РЕПРОДУКТИВНИХ ПРАВ ТА ЕВТАНАЗІЇ

Мельник М. П.

студентка II курсу соціально-гуманітарного факультету

*Науковий керівник: **Романюк О. В.***

кандидат філософських наук,

доцент кафедри філософії

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

м. Київ, Україна

У добу глобальних біоетичних викликів питання репродуктивних прав та евтаназії набувають екзистенційного значення для українського суспільства, яке переживає складний період ціннісної трансформації. Поглиблення конфлікту між традиційною релігійною мораллю та секулярним гуманізмом створює напруження у визначенні меж людської автономії щодо фундаментальних екзистенціалів – народження та смерті. В умовах воєнного стану філософська рефлексія